

Det usynlige hærværk

Ensomhed i slutningen af vores tilværelse kan ofte være grundlagt i de unge år. Derfor er det vigtigt, at vi hjælper unge, som ikke trives i familien, skolen og fritidslivet.

• Se flere billeder

I en af Martha Christensens noveller møder vi drengen Henrik, der snart har fødselsdag. Men det gør mere og mere ondt i maven, jo tættere han kommer på dagen. Henrik bryder sig nemlig ikke rigtig om det at skulle være midtpunkt. Han har heller ikke nogen at være midtpunkt for. Hans far og mor er fraværende karrieremennesker, der synes, han både er mærkelig og plagsom, og han er næstnederst i klassens hierarki.

Hans seneste fødselsdag endte med, at han mutters alene måtte tilbringe dagen i biografen, fordi absolut ingen (ikke en gang den dreng, der var nederst i klassens hierarki) ville være sammen med ham.

I skolen er Henrik panisk angst for, at det skal blive opdaget, at han har fødselsdag, og derfor betaler han den eneste i klassen, der ved det, 10 kr. for at holde mund. Det ville blive en alt for uoverskuelig oplevelse, hvis han pludselig skulle blive klassens midtpunkt.

Over for sine forældre lader Henrik sig ikke mærke med, hvordan det går ham i skolen, og han lyver gang på gang om sin position i klassen, og når han skal hjem til en klassekammerat. I stedet bliver han bedre og bedre til at afpasse ruterne i kvarteret, så han når hjem til det aftalte tidspunkt.

Henrik tilhører en gruppe af børn og unge, der aktuelt ikke udgør nogen synlig trussel eller generer det omkringliggende samfund.

De hænger ikke på gadehjørnerne og begår ikke hærværk. Det er ikke dem, der står ved indgangen til Odense Banegård Center og gør pæne folk angst eller forargede.

De er stille og ensomme, og fordi omverdenen ikke forholder sig til deres ensomhed, er der stor risiko for, at de bliver selvdestruktive. Så måske kan man alligevel godt sige, at de udøver hærværk-hærværk mod sig selv. Det usynlige hærværk.

I Danmark har børn og unge gode og lige vilkår både materielt og uddannelsesmæssigt. Det er dog ikke alle, der har samme mulighed eller talent for at skabe fællesskaber og opbygge netværk.

De isolerer sig, fordi de har dårlige erfaringer med at knytte sig til andre mennesker, hvilket er en ond spiral, fordi de trækker sig fra de situationer, hvor de kunne lære andre at kende.

For nogle begynder det allerede i børnehaven, hvor de har tullet rundt for sig selv uden at have gjort sig bemærket, og hjemme har de siddet alene på værelset, uden at forældrene har reageret på deres ensomhed.

Hvis de så bare havde støjet eller lavet ballade, ville de være nemmere at ofre opmærksomhed. Men fordi disse børn og unge ikke har et "normalt" reaktionsmønster, kan man i bogstaveligste forstand sige, at de voksne har mistet mælet i bar forundring.

For de stille børn og unge giver ensomhedsfølelsen, som i Henriks tilfælde, sig udslag i en indadvendt og selvudslettende adfærd. De bliver i tvivl om deres egen formåen, de stresses af den evindelige tendens med at blive målt og vejlet og føler i det hele taget, at de ikke kan leve op til forventningerne.

De mangler nogle at tale med, har problemer i familien og i skolen. De føler ikke, at de er opmærksomheden værd, og det er grunden til, at deres problemer, krav og behov aldrig bliver hørt

og taget alvorligt. Derfor falder de i med tapetet, finder sig i meget og svarer sjældent igen, hvilke ret beset er en oplagt grund til, at de bliver potentielle mobbeofre.

De går stille med dørene, når der er noget, der gør ondt indeni. Når man er ensom, brænder man inde med en masse ord.

Det er ikke grundreglen, at ensomme børn og unge partout skal komme fra ressourcetsvage familier. De kan i lige så høj grad være en del af en ressourcestærk familie.

De kan ende i ensomhed overalt, f.eks. kan de blive glemt, hvis far og mor skal skilles. Undersøgelser viser, at der findes en overhyppighed af ensomme børn og unge, der kommer fra hjem, hvor de ikke inddrages i det sociale liv.

Det er både tankevækkende og nedslående at forholde sig til, hvad konsekvenserne af et børne- og ungdomsliv i ensomhed på kort og langt sigt giver sig udslag i.

Først og fremmest er det smertefuldt og ødelæggende for de ensommes selvopfattelse at føle sig udenfor, anderledes og aldrig at få tilbuddet om at være med i fællesskab.

Et ideelt børne- og ungdomsliv handler i høj grad om samspillet mellem jævnaldrende. Derfor er det hårdt, hvis man ikke har nogen at være fortrolig med, ingen at pjatte eller dele sin tanker med, ingen lige at ringe til, hvis man har behov for at snakke med nogen, ingen at tage hen at besøge eller gå i byen eller til fest med.

Når man må undvære disse eksistentielle facetter af sit liv, så er det, man bliver truet på sin egen personlige udvikling.

Børn og unge, der oplever denne isolation, trækker sig væk fra de andre og får en oplevelse af sig selv som gennemsigtige og betydningsløse. Vi får vores selvtilid gennem andre, og ikke ved at kigge på os selv i spejlet.

Det er svært at være ensom, fordi vi er født som sociale væsener. Hvis man konstant mangler stimulation og korrektion på det sociale plan, mister man evnen til at begå sig blandt andre. At få social stimulation er lige så vigtig, som det er at få noget at spise eller drikke.

Som voksne er det derfor essentielt, at vi bidrager til, at de ensomme børn og unge får nogle redskaber til at knytte og udbygge kontakter. Men fordi de er sårbare over for mangt og meget, er det vigtigt, at vi lærer dem at skelne mellem den støttende og den nedbrydende sociale relation.

Det ses desværre ofte, at ensomme børn og unge har det med at blive optaget i en venskabsflok, hvor de med det samme (som det mest naturlige i verden) indtager rollen som syndebugke.

Det siger sig selv, at ensomhed har store omkostninger for den enkelte. Læger og fagfolk har for længst slået fast, at ensomhed blandt andet kan føre til dårlig trivsel, tanker om misbrug, nedsat modstandskraft og sygdomme.

Dermed er der ingen tvivl om, at ensomme børn og unge enten er- eller på længere sigt kan blive en økonomisk og social byrde for samfundet.

Vi skal alle være opmærksomme på, hvordan børnene og de unge trives, både i familien, i skolen og i fritidslivet. Det er vigtigt, at vi tager os tid til at række ud, være opmærksomme og lydhøre og tale med dem, når de har været udsat for tab, mobning og udelukkelse.

Vi skal hjælpe dem med at finde professionel eller frivillig hjælp. Helt konkret kan unge på Fyn f.eks. få hjælp af frivillige i "Ventilen" og i "Samtalegrupper for unge", begge i Ungdomshuset i Odense, samt på Ungdommens Røde Kors' chatsted www.ensomiodense.dk.

Ensomhed kan i den sidste ende af livet ofte være grundlagt i de unge år. Man kan ligefrem tale om ensom ung, ensom gammel. Derfor skal ensomheden forebygges i tide.

Peter Olesen, Jens Benzonsgade 50B, Odense C, er lærer.